

EDUCAȚIA – PREMISĂ ESENȚIALĂ ÎN VEDEREA UNEI DEZVOLTĂRI DURABILE

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.23.2-69.19>

CZU: 37.013.2

Doctorandă **Tatiana ORNOVEȚCHII**E-mail: tatianaornov@yahoo.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0638-6712>

Universitatea de Stat din Moldova

EDUCATION – A ESSENTIAL PREMISE FOR A SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary. Education is a fundamental social phenomenon for individual and collective well-being and prosperity. The evolution of this concept over the centuries allowed its transformation into a noble world movement. Today, education is at the center of attention of multiple organizations, unions and summits. Educational policies have become a priority for the European Union, which is working towards the creation of a European Area of education, with the aim of harnessing citizens' knowledge for Europe's prosperity. The continuity of education is one of its most important aspects through which we can create a universal culture of learning. The lifelong education has become an integrative principle for the transformation of any society into an educational fortress, a concept that consists in everyone's involvement in a continuous educational process.

Keywords: education, sustainable development, the continuity of education, continuous training, EU legislation in education.

Rezumat. Educația este un fenomen social fundamental pentru bunăstarea și prosperitatea individuală și colectivă. Evoluția acestui concept de-a lungul secolelor a permis transformarea sa într-o mișcare mondială nobilă. Astăzi educația este în centrul atenției multiplelor organizații și reuniuni. Politicile în domeniul educației au devenit o prioritate a Uniunii Europene, care tinde spre crearea unui spațiu european al educației cu scopul valorificării cunoștințelor cetățenilor pentru prosperitatea Europei. Continuitatea educației este unul dintre aspectele sale cele mai importante, prin care putem crea o cultură universală a învățării. Educația permanentă a devenit un principiu integrator pentru transformarea oricărei societăți într-o *cetate educativă*, concept care prevede implicarea tuturor într-un proces educațional continuu.

Cuvinte-cheie: educație, dezvoltare durabilă, continuitatea educației, formare continuă, legislația UE în educație.

INTRODUCERE

A doua jumătate a secolului al XX-lea și mai ales secolul al XXI-lea sunt etape în istoria umanității în care noțiunea de educație și-a confirmat rolul și statutul său prestigios. Într-un context al societății în permanentă evoluție, educația și toate aspectele sale au cunoscut realizări progresive, o recunoaștere treptată și fermă a adevăratei sale valori. Educația este un imperativ într-o realitate mondială în perpetuă evoluție a cunoașterii.

Educația în secolul nostru a depășit toate limitele și toate orizonturile pentru a promova ideile că suntem toți *cetățeni ai unei comunități globale* [1] și aspirăm spre o *educație în vederea unei dezvoltări durabile* [2]. Unificarea eforturilor la nivel mondial pentru transmiterea cunoștințelor viitoarelor generații denotă implicarea tuturor și a fiecăruia în cea mai nobilă acțiune globală. Autoritățile publice sunt interesate mereu de analizele comparative internaționale asupra educației. Conform Raportului din anul 2008 *Viziuni asupra educației*, elaborat de Organizația pentru Cooperare

și Dezvoltare Economică, aceste analize permit identificarea unor politici educaționale eficiente care contribuie în același timp la îmbunătățirea perspectivelor economice și sociale ale indivizilor, la promovarea unei gestiuni eficiente a sistemelor școlare și la mobilizarea resurselor suplimentare pentru a satisface o cerere în creștere în acest sens [3]. Educația a depășit limitele instituțiilor de învățământ, devenind o premisă obligatorie pentru reușita oricărui domeniu de activitate.

În 2014, directorul general al UNESCO, I.G. Bokova, afirma că „începând cu anul 2009 am fost determinată să fac din acțiunea în favoarea dezvoltării educației o *prioritate absolută* a organizației, pentru că educația este un drept fundamental al omului și pilonul unei dezvoltări mai durabile, mai incluzive și mai echitabile” [4, p. 3]. Resursele umane constituie cea mai prețioasă valoare existentă, și anume educația este elementul prin intermediul căruia individul poate să-și valorifice potențialul și creativitatea, poate găsi soluții pentru diverse situații, poate aspira spre o societate globală armonioasă și pașnică.

Conceptul de educație a evoluat de-a lungul secolelor, transformându-se într-o mișcare mondială, devenind un vector primordial pentru realizarea celor mai nobile obiective. În Raportul către UNESCO *Învățarea: Comoara lăuntrică*, al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, se afirmă că educația este unul dintre principalele mijloace disponibile pentru a promova o formă mai profundă și mai armonioasă a dezvoltării umane și, prin urmare, pentru a reduce sărăcia, excluderea, ignoranța, opresiunea și războiul [5]. Educația devine astfel un adevărat panaceu pentru orice tip de problemă sau conflict, un instrument universal multifuncțional care, pe de o parte, ne oferă posibilități de progrese în toate sferele vieții, iar pe de alta, mijloace de soluționare a oricărui tipuri de probleme. Educația în acest raport este prezentată ca un element necesar în orice domeniu, pentru orice evoluție sau progres, pentru fiecare individ în orice situație.

Potrivit raportului, misiunea educației este de a permite fiecăruia dintre noi, fără excepție, să ne dezvoltăm talentele la maximum și să ne realizăm potențialul creativ, inclusiv responsabilitatea pentru propriile vieți și pentru realizarea scopurilor personale. Anume educația ne permite să avem vise, aspirații, idealuri. Educația este cea care ne poate arată calea spre destinația dorită, care ne oferă posibilități de realizare a celor mai dificile scopuri. Raportul evidențiază de asemenea dimensiunea culturală și morală a educației, care constă în a permite fiecărei persoane să înțeleagă individualitatea altor oameni și progresul neomogen al lumii spre o anumită unitate, dar acest proces trebuie să înceapă cu înțelegerea de sine, printr-o călătorie lăuntrică, ale cărei repere sunt cunoștințele, meditația și autocritica. Prin urmare, coexistența, colaborarea și cooperarea sunt factori cheie în relațiile interpersonale, pentru stabilirea unor strategii de dezvoltare comune și pentru crearea unor relații armonioase.

EDUCAȚIA ÎN LEGISLAȚIA UNIUNII EUROPENE

Educația este o prioritate a Uniunii Europene. Multitudinea acțiunilor, instituțiilor și programelor educaționale relevă interesul major al Uniunii Europene pentru crearea unei comunități bazate pe cunoaștere. Obiectivul ambițios al Uniunii Europene este de a permite tuturor cetățenilor săi să beneficieze de cea mai bună educație și formare [6].

Educația a fost recunoscută oficial ca domeniu de competență al Uniunii Europene în Tratatul de la Maastricht din 1992. Articolul 165 alin. (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene stipulează

că „Uniunea contribuie la dezvoltarea unei educații de calitate, prin încurajarea cooperării dintre statele membre și, în cazul în care este necesar, prin sprijinirea și completarea acțiunii acestora, respectând pe deplin responsabilitatea statelor membre față de conținutul învățământului și de organizarea sistemului educațional, precum și diversitatea lor culturală și lingvistică” [7].

Summitul Mileniului din anul 2000, organizat de statele membre ale Organizației Națiunilor Unite, a fost urmat de adoptarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, în care obiectivul cu nr. 2 este „Accesul universal la educația primară”. A vorbi și a promova ideea relevanței educației înseamnă în primul rând a soluționa probleme educaționale majore, cum ar fi lipsa accesului la educație, inegalitățile accesului la educație, eliminarea analfabetismului etc. Este paradoxal că la răspântia dintre milenii, în contextul globalizării, a unor aspirații științifice uluitoare, constatăm insuficiența accesului la educația de bază. Realitatea educațională mondială este dezolantă în acest sens și necesită implicări și schimbări radicale. Astfel, Organizația Națiunilor Unite pune accentul pe rolul educației și a resurselor umane – factori esențiali în progresul și evoluția societății.

În *Memorandum privind educația și formarea pe tot parcursul vieții*, adoptat în martie 2000 la Lisabona, se afirmă că Europa a intrat în era cunoașterii, fapt ce necesită schimbări în toate sferele vieții. Consiliul Europei declară, în același an, că pentru atingerea obiectivelor sale educația și formarea pe tot parcursul vieții fac parte din strategiile esențiale, având un rol primordial în organizarea și dezvoltarea societății. Astfel, educația este recunoscută în calitate de temelie pentru înălțarea oricărui edificiu strategic. Ea atinge toate dimensiunile vieții și se extinde pe durata întregii vieți. În *Memorandum*, educația și formarea pe tot parcursul vieții sunt definite ca activitate intenționată de învățare realizată continuu, cu scopul îmbunătățirii cunoștințelor, deprinderilor și competențelor [8, p. 3]. Astfel, educația continuă devine un principiu fundamental care călăuzește individul pe tot parcursul vieții sale, un concept global care reunește toate formele de învățare și formare, implicând o colaborare a indivizilor, instituțiilor și organizațiilor.

Memorandumul conține șase mesaje-cheie pentru acțiuni în favoarea învățării permanente:

1. Noi competențe de bază pentru toți, cu obiectivul: Garantarea accesului universal și continuu la învățare pentru a se forma și reînnoi competențele necesare pentru o participare susținută la societatea cunoașterii.

2. Realizarea mai multor investiții în resursele umane, cu obiectivul: Creșterea vizibilă a nivelului de investiții în resursele umane în vederea evidențierii valorii celei mai importante a Europei – oame-nii săi.

3. Încurajarea inovației în predare și învățare, cu obiectivul: Dezvoltarea metodelor și contextelor de predare și învățare necesare pentru a se asigura continuitatea învățării permanente și învățării de-a lungul întregii vieți.

4. Valorificarea învățării cu obiectivul: Ameliorarea semnificativă a modului în care sunt percepute și apreciate rezultatele acțiunilor de formare, mai ales în cadrul educației formale și informale.

5. Regândirea orientării și consilierii, cu obiectivul: Asigurarea condițiilor și facilitarea accesului pentru fiecare la informație de calitate și la sfaturi privind oportunitățile de educație pe tot cuprinsul Europei și pe tot parcursul vieții.

6. Aproximarea învățării de domiciliu, cu obiectivul: Oferirea oportunităților de învățare permanentă cât mai aproape posibil de beneficiari.

Aceste mesaje-cheie evidențiază multitudinea centrelor de interes pe care umanitatea trebuie să se concentreze pentru a asigura o învățare permanentă de calitate, pentru a oferi oricărui cetățean posibilitatea de a-și valorifica cunoștințele, deprinderile și potențialul.

Educația și societatea cunoașterii sunt instrumente de realizare a obiectivelor Strategiei de la Lisabona, care constituie planul de acțiune și de dezvoltare a Uniunii Europene cu scopuri ambițioase în diverse domenii. Numeroasele modificări și relansări ale acestei strategii denotă deschiderea comunității europene față de schimbări și multitudinea de provocări, educația rămânând pilon și sursa esențială de realizare a obiectivelor comune. Astfel, *Cooperarea Europeană în Educație și Formare* evidențiază ideea că relansarea Strategiei Lisabona poate fi realizată doar prin creșterea nivelului de pregătire a resurselor umane și prin sisteme mai bune de educație și formare. Pentru adaptarea continuă a indivizilor la nevoile și dinamica pieței muncii sunt esențiale competențele de bază, transversale, care-i permit adultului să acumuleze și să actualizeze continuu cunoștințele și competențele prin învățarea pe tot parcursul vieții. Ca urmare a acestor considerente, în 2009, Comisia Europeană a propus obiectivele strategice pe termen lung ale Uniunii Europene în domeniul educației și formării profesionale, și anume: 1) Realizarea în practică a învățării de-a lungul vieții și a mobilității; 2) Îmbunătățirea calității și eficienței educației și formării; 3) Promovarea echității, a coeziunii sociale și a cetățeniei active;

4) Stimularea creativității și a inovării, inclusiv a spiritului întreprinzător, la toate nivelurile de educație și de formare [9].

Adoptarea Strategiei Europa 2020, care își propune să creeze condiții pentru o creștere inteligentă, durabilă și incluzivă, a contribuit la stimularea politicilor din domeniul educației și formării profesionale. În acest context, cadrul strategic Educație și Formare 2020 cupinde instrumente și proceduri pentru cooperare în atingerea obiectivelor educaționale ale Uniunii Europene. Racordată la strategia europeană, Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020”, prevede șapte soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei, prioritatea cea dintâi fiind racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă. Astfel, viziunea strategică principală vizează sporirea calității sistemului și procesului educațional prin intermediul cărora putem soluționa probleme naționale majore. Cadrul strategic Educație și Formare 2020 a favorizat elaborarea unui teren solid pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării, asigurând continuitatea lui, în baza obiectivelor comune și în vederea susținerii ameliorării sistemelor naționale de educație și de formare, dezvoltarea instrumentelor complementare la nivelul uniunii, dezvoltarea învățării reciproce și schimbul bunelor practici prin metode deschise de coordonare.

După Summitul de la Göteborg din 2017, Comisia Europeană a publicat comunicatul *Construirea unei Europe mai puternice: rolul politicilor în domeniul tineretului, educației și culturii*, care propune constituirea unui *Spațiu european al educației* în scopul colaborării pentru construirea unor sisteme de educație și formare performante. Obiectivul acestui Spațiu european al educației este valorificarea cunoștințelor tuturor cetățenilor europeni pentru redresarea și prosperitatea Europei. Liderii Comisiei Europene se angajează ca până în 2025 să transforme în realitate Spațiul european al educației, să elimine barierele din calea învățării și să îmbunătățească accesul la o educație de calitate. „Trebuie să le permitem tuturor celor care învață să se deplaseze mai ușor între sistemele de învățământ din diferite țări și trebuie să reorientăm cultura educației în direcția învățării pe tot parcursul vieții, din care avem cu toții de câștigat” [10].

În 2021, Uniunea Europeană a fixat șapte obiective de realizat până în anul 2030 în domeniul educației și formării, document aprobat și de Republica Moldova. Prin acest document, Europa determină direcțiile strategice de acțiuni necesare pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare în domeniul educației. Viziunea Uniunii Europene este de a schimba și de a transforma viața prin educație.

CONCEPTUL DE CONTINUITATE ÎN EDUCAȚIE

Formarea pe tot parcursul vieții include implicit toate categoriile de vârstă și conduce la apariția conceptului de *educație a adulților*, mediatizat în anii '60-'70 ai secolului trecut, care pune accentul pe continuitatea acumulării anumitor competențe și abilități personale și profesionale de-a lungul vieții. Acest concept generează apariția diverselor noțiuni, cu semnificații și conotații diverse, care încorporează un interes pentru educația, cunoștințele și performanțele profesionale ale adulților, întrucât s-a stabilit că formarea inițială nu poate oferi o dezvoltare continuă, adaptabilă la cerințele, schimbările și provocările impuse de progresul umanității.

În societăți aflate în continuă dezvoltare, educația adulților cedează locul noțiunii de formare profesională continuă, conceptualizată în diferite noțiuni. Această schimbare semantică evidențiază faptul că formarea este legată de angajabilitate, unde a se forma nu este doar un imperativ de ordin individual, ci ține de obligativitate socială. Conceptul de formare profesională continuă este abordat din mai multe perspective, în funcție de țară și de teoriile existente. Astfel, contextul anglofon ne oferă o multitudine de noțiuni: adult education, lifelong education, lifelong learning, continuing education, professional continuing education, permanent education, existential education etc. În contextul francofon menționăm: *éducation des adultes*, *éducation permanente*, *éducation tout au long de la vie*, *formation continue*, *formation pour les adultes*, *andragogie* etc. Ambiguitatea acestor noțiuni provine din faptul că aceiași termeni la autori diferiți au diverse semnificații și realități educative.

Tendința de dezvoltare personală și profesională a generat tematicile multiplelor conferințe, consilii internaționale și instituții, care se materializează în legi și regulamente noi pentru implementarea obiectivelor educaționale comune. Prima Conferință Internațională asupra Educației Adulților care a avut loc la Elsinore, în 1949, a fost urmată de sesiuni ale conferințelor Generale UNESCO-Montreal (1960), Tokyo (1972), Nairobi (1976), Paris (1985), Hamburg (1997), Thailanda (2003), Brazilia (2009), Coreea de Sud (2017), Marocco (2022), în cadrul cărora s-au analizat principalele probleme, strategii, metodologii utilizate și recomandate în educația adulților. La Hamburg se creează în 1952 Institutul pentru învățarea permanentă, la Praga, printr-o colaborare cu UNESCO, se fondează, în 1968, Centrul European pentru agrement și educație, în Franța se întemeiază Institutul național

pentru formarea adulților și apare revista *Educația Permanentă*, în Grecia se creează Centrul European pentru dezvoltarea formării profesionale (Cedefop) în 1975.

În raportul *Viziuni asupra Educației* al OCDE din anul 2008 se afirmă că autoritățile publice se interesează din ce în ce mai mult de analizele comparative internaționale ale educației pentru că ele le permit să identifice politicile educaționale eficiente care contribuie simultan la ameliorarea perspectivelor economice și sociale ale indivizilor, să promoveze gestionarea eficientă a sistemelor școlare și să mobilizeze resursele suplimentare pentru a răspunde unei cereri în permanentă creștere [3]. Astfel, educația este recunoscută drept un răspuns global la diversitatea de probleme cu care se confruntă omenirea și de soluționarea cărora depinde bunăstarea și confortul comunității globale.

Actualmente, educația permanentă este un concept promovat de diverse organizații, instituții și națiuni. După cum afirmau E. Faure et al. în 1972, nu este nimic nou în continuitatea procesului educațional. Fie că o fac conștient sau nu, ființele umane continuă să învețe pe tot parcursul vieții, fiind influențate de mediul înconjurător sau de experiențele care le modelează comportamentul, conceptele de viață și conținutul cunoștințelor [11, p. 142].

Continuitatea educației reprezintă aspectul său cel mai relevant, este elementul de progres și de dezvoltare. Calitatea de a continua să înveți sau de a nu înceta să acumulezi cunoștințe ne distinge și ne evidențiază ca ființe umane, ca entități pentru care nimic nu este imposibil. Dorința de a atinge necunoscutul, de a percepe inaccesibilul, de a pătrunde dincolo de tot ce este evident ne motivează până la nesfârșit să continuăm și să explorăm tot ce ne înconjoară și în acest context *educația* joacă rolul principal, este factorul de care depinde nemijlocit valoarea traseului parcurs. R.H. Dave menționa că permanența educației presupune un sistem complet, coerent și integrat, oferind mijloace proprii de a răspunde aspirațiilor de natură educativă și culturală ale fiecărui individ, potrivit disponibilităților sale: ea este un proces de perfecționare a dezvoltării personale, sociale și profesionale pe durata întregii vieți a indivizilor, în scopul îmbunătățirii calității vieții indivizilor, precum și a colectivității lor [12, p. 47].

O. Dandara consideră că învățarea pe tot parcursul vieții presupune formarea unei culturi globale a învățării prin valorificarea tuturor formelor de învățare. Și totul poate fi apreciat drept o ocazie de a învăța într-o societate percepută ca fiind educativă, instructivă, cognitivă [13]. Asistăm, așadar, la extinderea conotației conceptului de educație, de la individual la colectiv, de

la social la global. Educația devine un curent cultural mondial, un flux accelerat de dezvoltare, în care fiecare individ ar trebui să fie atras și implicat pentru o automanifestare eficientă.

Evoluția condițiilor economice și sociale a atribuit treptat educației un rol primordial în reușita indivizilor și a națiunilor [14, p. 383]. În consecință, educația și-a confirmat treptat rolul definitoriu în arsenalul de valori existente, omenirea a parcurs etape complicate și dificile pentru a înțelege că există o singură modalitate de a interveni și de a remedia orice situații și circumstanțe, și anume cea de a educa continuu toate generațiile, de a pune accent pe valoarea și aplicarea corectă a cunoștințelor. În acest context, menționăm paradigma educație/formare pe tot parcursul vieții propusă de Ambrosio, care consideră viața socială un spațiu educativ format din următorii piloni:

- Educația/Formarea care vizează cetățenia activă – noua cetățenie;
- Educația/Formarea – care ar trebui să ofere fiecărui subiect capacitățile de afirmare, de participare democratică, acces la putere și împuternicire;
- Educația/Formarea ce urmează parcursuri de învățare continuă, obținerea calificărilor și competențelor care trebuie să fie certificate și considerate la nivel de Educație realizată;
- Educația/Formarea multiculturală – care poate cultiva fiecărui subiect spiritul de înțelegere a celuilalt, a *diferitului*, cu care dialogăm, învățăm și găsim un compromis bazat pe respect și toleranță democratică;
- Educația/Formarea pentru transformarea reflexivă bazată pe multiple aptitudini, cunoștințe și experiențe gestionate colectiv în vederea înțelegerii problemelor noi și vechi, dar în contexte diferite – cele de astăzi – și rezolvarea lor [15].

Educația este matricea esențială a existenței umane, nucleul generator și creator de destine. Fiecare pilon dintre cei menționați mai sus își are rolul său în contexte concrete și specifice, menite să ghideze educabilul spre calea optimă de realizare a obiectivelor personale și profesionale.

Noțiunile de formare a adulților, formare permanentă sau formare continuă, chiar și formarea post școlară tind să devină sinonime. Este vorba de formări care sunt adresate unei populații definite ca *adulți* [16]. Există mulți cercetători care delimitează aceste noțiuni. S. Sava afirmă că educația adulților vizează aspecte mai generale, dimensiuni educaționale alternative ce trebuie acoperite (civică, culturală, de timp liber, pentru grupurile marginalizate social sau intervenții educative specifice diferitelor grupuri de adulți: bătrâni, femei, copii, casnice, șomeri, imigranți, minoritari etc.) [17, pp. 17-18].

În anul 1973, D. Dave delimitează conceptele pedagogice de educație a adulților și educație permanentă, susținând că educația adulților este o parte componentă a educației permanente [12]. Aceeași idee o regăsim în *Recomandările privind dezvoltarea educației adulților*, elaborate de UNESCO în anul 1976 [18, p. 2], potrivit cărora educația adulților este recunoscută ca un ansamblu integrat al unui proiect global al educației permanente. Scopul educației permanente este de a restructura sistemul educațional existent și a dezvolta toate posibilitățile formative din afara sistemului, unde omul este agentul propriei educații, care trebuie să se extindă la dimensiunile existenței trăite. În acest context educația adulților este un ansamblu de procese educaționale organizate prin care adulții își dezvoltă aptitudinile, își îmbogățesc cunoștințele, își îmbunătățesc calificările tehnice sau profesionale, făcând astfel ca atitudinile sau comportamentul lor să evolueze într-o dublă perspectivă, și anume a unei dezvoltări integrale a omului, pe de o parte, și a unei dezvoltări socio-economice și culturale echilibrate și independente, pe de alta.

G. Vaideanu subliniază că educația adulților, ca activitate continuă care o urmează pe cea școlară și/sau universitară/formală, este astăzi fundamentală prin calitatea și extensia ei socială, pentru transformarea educației permanente într-o realitate socio-pedagogică [19, p. 79]. Același autor consideră că educația permanentă acționează ca un principiu integrator, articulează mai multe niveluri și tipuri ale educației, pentru a deveni continuă în timp și în spațiu. Astfel, educația permanentă este o modalitate a persoanei de a se adapta în diferite contexte sociale și educaționale.

I. Neacșu evidențiază faptul că educația adulților nu este o continuare a educației școlare tradiționale, dar este, mai degrabă, o continuare ce vizează achiziționarea de noi informații și orientări valorice bazate pe modele acționale de care are nevoie omul contemporan. „Dacă educația permanentă se extinde pe toată durata vieții, educația adulților nu reprezintă decât un segment din aceasta și necesită, se înțelege, o strategie specifică. Ea impune utilizarea unor noi concepții asupra individului, a unor noi forme de a-l trata. Conceptul de formare, alăturat celui de adult, pare mai adecvat decât cel de educație” [20, p. 68]. Astfel, educația permanentă devine sinonim cu educația pe tot parcursul vieții, educația adulților ocupând un loc aparte, un segment individualizat, destinat adulților pentru acumularea cunoștințelor, deprinderilor și competențelor atât pentru viața personală, cât și pentru viața profesională.

Comisia Europeană în domeniul Educației și Formării declara în 2006 că educația și formarea

pe tot parcursul vieții cuprind orice activitate de învățare întreprinsă în orice moment al vieții, în scopul îmbunătățirii cunoștințelor, calificărilor și competențelor, din perspectivă personală, civică, socială și/sau legată de angajare. În plus, conceptul de educație și formare pe tot parcursul vieții cuprinde toate formele de achiziție a competențelor și cunoștințelor. Iată de ce traseele de învățare pot fi adaptate la cerințele, interesele și la circumstanțele vieții fiecărui participant [21].

În anul 2015, la Forumul Mondial al Educației s-a declarat că fiecare persoană, la orice etapă din viața sa, ar trebui să aibă posibilitatea să învețe pe tot parcursul vieții sale cu scopul de a obține cunoștințele și competențele necesare pentru realizarea aspirațiilor personale și pentru dezvoltarea societății [22]. Accesibilitatea învățământului este un subiect mereu actual, care necesită implicări și soluții atât la nivel local, cât și la nivel global. Autoafirmarea personală și profesională este imposibilă fără posibilitatea de a alege și de a fi implicat în procesul educațional. Educația permanentă este un motor al societății în sec. XXI, este o componentă distinctă în sistemul educațional care vizează integrarea și armonizarea educației copiilor, tinerilor și adulților [23, p. 11].

La nivel practic, în sens normativ, educația permanentă devine un principiu de acțiune care proiectează transformarea societății înseși într-o *cetate educativă*, concept construit metaforic, complementar cu cel de educație permanentă, care conferă responsabilitate pedagogică tuturor organizațiilor sociale (economice, politice, culturale, religioase etc.), nu doar celor școlare, precum și tuturor comunităților umane (familia, poporul, națiunea etc.) [24, p. 339]. Asistăm, prin urmare, la o responsabilizare colectivă și chiar mondială, când fiecare individ și fiecare organizație trebuie să conștientizeze rolul, valoarea și menirea educației. Afirmăm că anume educația are nobila misiune de a confirma statutul Omului cu Rațiune, ea este o primă condiție pentru evoluție, o prioritate majoră prin intermediul căreia cunoștințele se transmit și se valorifică. Educația este *Geneza* tuturor lucrurilor transpuse prin *Cuvânt*, transmise de la o generație la alta și valorificate prin toate inovațiile ce ne fac viața mai confortabilă.

Conceptul de educație pe tot parcursul vieții are o sferă mai vastă decât conceptul de formare profesională continuă. Acesta apare în contextul globalizării, accelerării descoperirilor științifice, dezvoltării tehnologiilor informaționale etc. Pentru a face față provocărilor respective, societatea urmează să ofere individului mijloacele de formare și acumulare a noilor competențe pe tot parcursul vieții. Acest obiectiv

trebuie să permită accesul la educație și formare oricărui public, trebuie să fie deschis și flexibil. D. Colardyn [25] afirmă că există patru contexte de realizare a formării pe tot parcursul vieții:

- formarea generală inițială;
- formarea într-o ramură profesională;
- dezvoltarea profesională în parcurgerea carierei;
- dezvoltarea personală, numită și educație permanentă.

Începând cu anul 1997, Organizația pentru Cooperarea și Dezvoltarea Economică publică anual Raportul de referință *Viziuni asupra educației* despre starea educației în lume. Definiția formării continue oferită de OCDE în raportul din același an denotă că aceasta include toate activitățile organizate și sistematizate de învățământ și de formare la care participă adulții pentru a obține cunoștințe și/sau calificări noi în cadrul locului de muncă actual sau în perspectiva unei viitoare angajări, pentru a îmbunătăți salariul și/sau posibilitățile de carieră la locul de muncă pe care îl ocupă sau la un alt loc de muncă, și în general pentru a crește șansele de avansare și de promovare [26, pp. 206-207]. În raportul din anul 2001 se afirmă că toate țările care fac parte din OCDE recunosc tot mai mult necesitatea de a investi în capitalul uman prin formarea pe tot parcursul vieții, și anume activitățile de formare continuă dau posibilitatea de a remedia deficiențele învățării sau de a le completa [27, p. 144]. Pe măsura apariției acestor rapoarte, se accentuează din ce în ce mai mult valoarea educației și formării profesionale continue. Formarea profesională continuă este fără îndoială modalitatea cea mai eficientă de a menține și de a îmbunătăți competențele populației active [28, p. 273].

Menționăm că textul fondator al formării continue este legea din 16 iulie 1971, zisă și legea Delors, despre organizarea formării profesionale continue în cadrul educației permanente, care reprezintă puncte de reper pentru numeroase sisteme educaționale, care oferă posibilitatea persoanei angajate de a participa la cursuri de formare continuă din contul angajatorului.

Astfel, termenul de formare continuă face referință la mai multe definiții. Una dintre acestea înlocuiește termenul de formare continuă cu cel de formare pe tot parcursul vieții și desemnează toate activitățile de învățare întreprinse de-a lungul vieții în ceea ce privește îmbunătățirea cunoștințelor, calificărilor și competențelor, fie din punct de vedere personal, civic, social sau de angajare [29]. Aria tematică a formării continue este diversificată, polisemantică și complexă, datorită multitudinii interpretărilor științifice eterogene.

Unul dintre obiectivele educaționale în agenda Educației 2030, adoptată de UNESCO în 2017, se refe-

ră la educația în vederea dezvoltării durabile. Potrivit acestuia, astăzi, mai mult ca niciodată, educația trebuie să facă față provocărilor și aspirațiilor secolului al XXI-lea și are responsabilitatea de a încuraja bunele valori și bunele competențe pentru o creștere durabilă și favorabilă incluziunii în vederea unei conviețuirii pașnice [30]. Dorim durabilitate în toate domeniile și sferele de activitate, pentru prosperitate economică, socială și politică. Educația în vederea dezvoltării durabile trebuie să fie înțeleasă ca parte integrantă a unei educații de calitate, inseparabilă de conceptul de învățare pe tot parcursul vieții. Astfel, învățarea pe tot parcursul vieții coincide cu dezvoltarea durabilă, care poate fi realizată și menținută doar prin intermediul educației.

CONCLUZII

Educația este un fenomen universal indispensabil care contribuie la dezvoltarea personală și profesională, la crearea unui confort social, la evoluția umană în toate domeniile. Educația treptat și-a ocupat locul de frunte în arsenalul de valori existente, devenind un imperativ global și în același timp soluția pentru orice provocare. Astăzi, la nivel internațional tindem spre o dezvoltare durabilă în toate sferele de activitate. Conceptul de educație pentru o dezvoltare durabilă lărgeste și extinde aria semantică și tematică a educației. În acest context educația obține o expansiune fără limite și calitatea unui factor omniprezent, devine o necesitate stringentă în orice societate și în orice context. Astfel, educația se transformă în cea mai de preț valoare umană, într-o comoară infinită, într-un tezaur nesecat prin intermediul căruia putem atinge orice obiectiv, putem depăși orice limite și bariere. Educația trebuie să fie o prioritate absolută în orice societate pentru binele comun, pentru bunăstarea și prosperitatea indivizilor.

Perfecționarea politicilor educaționale sunt posibile doar în contextul unor eforturi comune la nivel național și internațional. Implementarea strategiilor și legilor educaționale permite monitorizarea lor în timp și spațiu, depistarea și lichidarea neajunsurilor, corelarea realității cu cererea educațională. Grație politicilor educaționale este posibilă o mai bună organizare a sistemelor de învățământ, o funcționare optimă a instituțiilor educaționale, o evaluare, perfecționare și promovare echitabilă a personalului didactic. Pentru Uniunea Europeană educația este o prioritate majoră, un pilon statornic și fundamental pentru evoluția umană. Uniunea tinde spre o dezvoltare durabilă și anume educația este fundamentul realizării tuturor obiectivelor.

BIBLIOGRAFIE

1. Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives. Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture. Printed in France, 2015. 76 p.
2. L'éducation en vue des objectifs de développement durable. Objectifs d'apprentissage. Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture. Publié en France, 2017. 68 p.
3. Regards sur l'éducation. Les indicateurs de l'OCDE. Éditions OCDE Paris, 2008. 551 p.
4. UNESCO Education Strategy 2014–2021. Printed in France, 2014. 68 p.
5. Delors J. Comoara lăuntrică. Raportul pentru UNESCO al Comisie Internaționale pentru educație în secolul XXI. Iași: Polirom, 2000. 236 p.
6. Spațiul European al educației, [online] <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/education-area/> (consultat: 14.04.2023).
7. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (Versiune consolidată). Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. 2012. 144 p.
8. Comisia comunităților europene. Memorandum asupra Învățării Permanente. Bruxelles, 2000. 34 p.
9. Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET 2020”). Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2009. 9 p.
10. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind realizarea Spațiului european al educației până în 2025, Strasbourg, 2020.
11. Faure E. et al. Learning to be: the world of education today and tomorrow. The world of education today and tomorrow. Report of the International Commission on the Development of Education. UNESCO, Paris, 1972. 348 p.
12. Dave R.H. Fundamentele educației permanente. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1991. 429 p.
13. Dandara O. Educația pentru carieră, conținut al educației de-a lungul vieții. În: ProDidactica, 2019, 27-30.
14. Regards sur l'éducation. Les indicateurs de l'OCDE, Éditions OCDE Paris, 2003. 493 p.
15. Ambrosio T. Sur la complexité des relations entre la formation de la personne et le développement durable de la société, Communication lors de la Conférence au Grand Atelier MCX «Modélisation de la complexité» de Lille 18-19 septembre 2003.
16. Conter B. Maroy C. Le développement de la formation professionnelle continue en Belgique francophone, [online] <https://shs.hal.science/halshs-00603943/document> (consultat: 23.02.2023).
17. Sava S. Educația adulților – identitate, problematică. În: Paloș R., Sava S., Ungureanu D. coord. Educația adulților: baze teoretice și repere practice. Iași: Polirom, 2007. 344.
18. Recommandation sur le développement de l'éducation des adultes adoptée par la Conférence générale à sa dix-neuvième session Nairobi, 26 novembre 1976.

19. Vaideanu G. Educația la frontieră dintre milenii. București: Editura Politică, 1988. 326 p.

20. Neacșu I. Instruire și învățare. București: Editura Științifică, 1990. 341 p.

21. Concept de formation visant à renforcer les compétences sociales et personnelles chez de jeunes adultes socialement défavorisés, en vue de l'éducation et de la formation tout au long de la vie, [online] https://www.pro-skills.eu/manual/ProSkills_Manual_French.pdf (consultat: 25.14.2023).

22. Forum mondial sur l'éducation, Incheon, République de Corée UNESCO, 2015.

23. Iucu R. Cercetare și dezvoltare în formarea cadrelor didactice. Aplicații pentru procesele de dezvoltare profesională. În: Materialele Simpozionului Profesionalizarea carierei didactice din perspectiva educației permanente. București. Universitatea din București. CNFP. 2008, p. 11.

24. Cristea S. Fundamentele pedagogiei. Iași: Polirom, 2010. 394 p.

25. Cros F. Préparer les enseignants à la formation tout au long de la vie: une priorité européenne?, Institut EPICE, Paris, l' Harmattan, 2005. 240 p.

26. Regards sur l'éducation. Les indicateurs de l'OCDE, Éditions OCDE Paris, 1997. 442 p.

27. Regards sur l'éducation. Les indicateurs de l'OCDE, Éditions OCDE Paris, 2001. 431 p.

28. Regards sur l'éducation. Les indicateurs de l'OCDE, Éditions OCDE Paris, 2002. 420 p.

29. Résolution du Conseil européen du 27 juin 2002 sur l'éducation et la formation tout au long de la vie.

30. L'éducation en vue des objectifs de développement durable. Objectifs d'apprentissage. UNESCO, Paris, 2017. 68 p.

Teodor Buzu. *Tufă de trandafir*, 2018, pictură pe mătase, 87 × 83 cm.